गीतासुधामाधुरी।

Que.1. मातृभाषायां विवर्तयत। **[Marks :(5)]**

भारते बहवः गणितशास्त्रज्ञाः आसन् । तेषु प्रातःस्मरणीयः भवति भास्कराचार्यः। आन्ध्रप्रदेशराज्ये बिजडबिडाख्ये जनपदे सः जातः । तेन विरचितः प्रशस्तः ग्रन्थः भवति लीलावती । गणितशास्त्रं सरलतया अवगन्तुम् अयं ग्रन्थः प्रयोजकः भवति ।

Ans. मातृभाषायां विवर्तयत।

यथायोग्यं विवर्तनं करोति चेत् पूर्णाङ्कः।

Que.2. सूचनाः उपयुज्य श्लोकानां गद्यक्रमं लिखत। **[Marks :(4)]**

क. इन्द्रियाणां हि चरतां

यन्मनोनुविधीयते।

तदस्य हरति प्रज्ञां

वायुर्नावमिवाम्भसि।।

सूचना- इन्द्रियाणां हि---- यन्मनः --- तदस्य ------वायुः अम्भसि --- इव हरति।

ख. विहाय कामन्यः सर्वान्

पुमांश्चरति निस्पृहः।

निर्ममो निरहङ्कारः

स शान्तिमधिगच्छति।।

सूचना- यः पुमान् सर्वान् ------ विहाय निस्पृहः ----- निर्ममः ---- सः --- अधिगच्छति।

ग. नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना।

न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम्।।

सूचना- अयुक्तस्य ----नास्ति।---- भावना न।----शान्तिः च न। अशान्तस्य कुतः ----।

Ans. सूचनाः उपयुज्य श्लोकानां गद्यक्रमं लिखत।

आशयव्यक्तता.

सूचनानाम् परिपूर्णता।

Que.3. यथोचितं योजयत। **[Marks :(4)]**

क) विहाय - नौका।

नौः - प्रज्ञा।

बुद्धिः - शीघ्रम्।

आशु - ल्यबन्तमव्ययम्।

ख) अम्भः - नाशः।

हानिः - जलम्।

अशान्तः - निरासक्तः

निस्पृहः - शान्तिहीनः।

ग) योगक्षेमं वहाम्यहम् - बि एस् एन् एल् ।

कर्मणि व्यजते प्रज्ञा - भारतीयवायुसेना।

नभस्पृशं दीप्तम् - भारतीय जीवन बीमा निगमः।

अहर्निशं सेवामहै - केरल सर्वकलाशाला ।

Ans. यथोचितं योजयत।

क) विहाय - ल्यबन्तमव्ययम्।

नौः - नौका।

बुद्धिः - प्रज्ञा।

आशु - शीघ्रम्।

ख) अम्भः - जलम्।

हानिः - नाशः।

पुमान् - पुरुषः।

अशान्तः- शान्तिहीनः।

निस्पृहः- निरासक्तः।

ग) योगक्षेमं वहाम्यहम् - भारतीय जीवन बीमा निगमः।

कर्मणि व्यजते प्रज्ञा - केरल सर्वकलाशाला ।

नभस्पृशं दीप्तम् - भारतीयवायुसेना।

अहर्निशं सेवामहै - बि एस् एन् एल् ।

Que.4. खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत। [Marks :(4)]

यस्य मनः प्रसन्नं भवति तस्य दुःखानि न भवन्ति। तस्य बुद्धिः एकाग्रतां याति। इन्द्रियसंयमनहीनस्य ज्ञानं नास्ति। तस्य भावनापि न भवति। ध्यानाभ्यासरहितस्य शान्तिः न भवति। शान्तिहीनः सुखं कदापि न अनुभवति। इन्द्रियानुसारि मनः यस्य तस्य विवेकः जले वायुना नीयमाना नौका इव विषयाभिमुखं सञ्चरति।

क] कस्य दुःखानि न भवन्ति?

ख] कः कदापि सुखं न प्राप्नोति?

ग] कस्य ज्ञानं नास्ति?

घ] खण्डिकातः अशान्तः इत्यर्थकं पदं चित्वा लिखत।

Ans. खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत।

क) यस्य मनः प्रसन्नं भवति तस्य दुःखानि न भवन्ति।

ख) शान्तिहीनः सुखं कदापि न अनुभवति।

ग) इन्द्रियसंयमनहीनस्य ज्ञानं नास्ति।

घ) शान्तिहीनः।

Que.5. किं गणे नान्तर्भवति? **[Marks :(4)]**

क) (बुद्धिः, प्रज्ञा, आशा, मतिः)

ख) (अम्भः, आकाशः ,जलं, तोयम्)

ग) (विजयाय, विहाय, विहृत्य, निधाय)

घ) (आशु, शीघ्रं, मन्दम्, झटिति)

Ans. किं गणे नान्तर्भवति?

क) आशा।

ख) आकाशः।

ग) विजयाय।

घ) मन्दम्।

Que.6. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत। **[Marks :(3)]**

क) भगवद्गीता कस्मिन् ग्रन्थे अन्तर्भवति ?

(रामायणे, महाभारते, रघुवंशे, कुमारसम्भवे)

ख) पार्थसारथिः कः?

(कृष्णः, अर्जुनः, भीमः, युधिष्ठिरः)

ग) भगवद्गीतायां कति श्लोकाः सन्ति?

(600, 700, 800, 900)

Ans. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत।

क) महाभारते।

ख) कृष्णः।

ग) 700

Que.7. श्लोकं पठित्वा उचितः आशयः कः इति चित्वा लिखत। **[Marks :(1)]**

विहाय कामान्यः सर्वान्

पुमांश्चरति निस्पृहः।

निर्ममो निरहङ्कारः

स शान्तिमधिगच्छति।।

क) इन्द्रियानुसारि मनः यस्य अस्ति तस्य विवेकः जले वायुना अलक्ष्यं नीयमाना नौका इव विषयाभिमुखं सञ्चरति।

ख) यः पुरुषः सर्वान् कामान् विहाय निरासक्तः अहङ्कारममतारहितः चरति सः सर्वदा शान्तिं प्राप्नोति।

Ans. श्लोकं पठित्वा उचितः आशयः कः इति चित्वा लिखत।

ख) यः पुरुषः सर्वान् कामान् विहाय निरासक्तः अहङ्कारममतारहितः चरति सः सर्वदा शान्तिं प्राप्नोति।

Que.8. "अशान्तः शान्तिं न प्राप्नोति" इति आशययुक्तं श्लोकं चित्वा लिखत। **[Marks :(2)]**

क) प्रसादे सर्वदुःखानां	**ख) नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य**
हानिरस्योपजायते।	**न चायुक्तस्य भावना।**
प्रसन्नचेतसो ह्याशु	**न चाभावयतः शान्ति-**
बुद्धिः पर्यवतिष्ठते।।	**रशान्तस्य कुतः सुखम्।।**

Ans. अशान्तः शान्तिं न प्राप्नोति इति आशययुक्तं श्लोकं चित्वा लिखत।

ख) नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य

न चायुक्तस्य भावना।

न चाभावयतः शान्ति-

रशान्तस्य कुतः सुखम्।।

Que.9. सूचनाः उपयुज्य गद्यक्रमं लिखत। **[Marks :(4)]**

इन्द्रियाणां हि चरतां

यन्मनोऽनुविधीयते।

तदस्य हरति प्रज्ञां

वायुर्नावमिवाम्भसि।।

सूचनाः- इन्द्रियानुसारी------- यस्य अस्ति तस्य -------- जले ----------अलक्ष्यं -------- नीयमाना ----- इव विषयाभिमुखं सञ्चरति।

Ans. सूचनाः उपयुज्य गद्यक्रमं लिखत।

सूचनानाम् परिपूर्णता .

भाषाशैली: ।

वाक्यघटना।

Que.10. श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत- **[Marks :(3)]**

१) नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना।

न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम्।।

क. कस्य भावना नास्ति?

ख. अधोरेखाङ्कितशब्दस्य पदच्छेदं लिखत।

ग. अस्मिन् श्लोके क्रियापदं किम्?

घ. अयं श्लोकः कस्मात् ग्रन्थात् स्वीकृतः?

(रामायणात् , भगवत्गीतायाः , मेघदूतात्, रघुवंशात्)

२) विहाय कामान्यः सर्वान्

पुमांश्चरति निस्पृहः।

निर्ममो निरहङ्कारः

स शान्तिमधिगच्छति।।

क. अधोरेखाङ्कितपदं विश्लेषयत।

ख. अहङ्काररहितः इत्यर्थकं पदं चित्वा लिखत।

ग. श्लोकात् ल्यबन्तमव्ययं चित्वा लिखत।

घ. श्लोकात् एकं क्रियापदं चित्वा लिखत।

३) प्रसादे सर्वदुखानां

हानिरस्योपजायते।

प्रसन्नचेतसो ह्याशु

बुद्धिः पर्यवतिष्ठते।।

क. श्लोके नाशः इति अर्थकं पदं किम्?

ख. अधोरेखाङ्कितं पदं विश्लेषयत?

ग. कस्य बुद्धिः आशु पर्यवतिष्ठते?

घ. श्लोकात् एकं क्रियापदं चित्वा लिखत?

Ans. श्लोकं पठित्वा प्रश्नानामुत्तराणि लिखत।

१) क. अयुक्तस्य भावना नास्ति।

ख. बुद्धिः + अयुक्तस्य।

ग. अस्ति।

घ. भगवद्गीतायाः।

२) क. पुमान् + चरति।

ख. निरहङ्कारः।

ग. विहाय।

घ. चरति /अधिगच्छति।

३) क. हानिः।

ख. हि आशु।

ग. प्रसन्नचेतसः बुद्धिः आशु पर्यवतिष्ठते।

घ. जायते /अवतिष्ठते।

Que.11. उदाहरणं दृष्ट्वा पदच्छेदं लिखत। [Marks :(2)]

क. हानिरस्य - हानिः + अस्य।

कृतिरस्य ------- + --------।

वृत्तिरस्य - ------- + --------।

ख. ह्याशु - हि+ आशु।

ह्यर्थः - -----+----------।

ह्यद्य - ------+---------।

ग. वायुर्नावम् - वायुः + नावम्।

गुरुर्माम् - --------+-------।

गुरोर्मातरम् - --------+-------।

घ. पुमांश्चरति - पुमान्+ चरति।

श्रीमंश्चरति - -------+ -----।

श्रीमंस्तुभ्यम् - -------+ -----

Ans. उदाहरणं दृष्ट्वा पदच्छेदं लिखत।

क. कृतिः + अस्य ।

वृत्तिः + अस्य ।

ख. हि + अर्थः ।

हि + अद्य।

ग. गुरुः + माम् ।

गुरोः+ मातरम् ।

घ. श्रीमन् + चिनोति।

श्रीमन् + तुभ्यम् ।